

UN PROIECT NAȚIONAL – MODERNIZAREA ROMÂNIEI (extrase din „Romania Europeana”)

Dacă punem în balanță situația României din perioada interbelică și cea de astăzi, iese imediat în evidență șansa extraordinară de care dispune țara noastră în acești ani. Din 2004 România este deja membră a NATO, parteneră în principalul sistem de securitate al lumii capitaliste și începând cu 1 ianuarie 2007 a aderat la Uniunea Europeană. Niciodată în istoria sa, România nu a avut garanții mai importante în ceea ce privește securitatea și capacitatea sa de dezvoltare.

La începutul secolului XIX, când personalitățile epocii au intrat în contact cu civilizația occidentală și au sesizat diferențele majore dintre situația economică și socială a vest-europenilor și cea a autohtonilor, s-au creat condițiile unei opțiuni politice fundamentale – modernizarea României. Aderarea la Uniunea Europeană reprezintă apogeul unui proiect asumat de secole, însă modernizarea României se poate desăvârși doar prin utilizarea oportunităților ridicate de procesul de integrare.

Dacă privim retrospectiv istoria modernizării statului și a societății românești, din secolul al XIX-lea și până acum, întâlnim un lung șir de eșecuri atât în privința integrării, cât și a modernizării. Fiecare nouă perioadă istorică a pornit de la obiectivul și de la speranța că, evitând erorile trecutului printr-o nouă formulă politică sau o nouă generație de politicieni, va obține transformarea României, după chipul și asemănarea societăților vest europene dezvoltate. Fiecare nouă perioadă istorică a conceput un set de reforme, unele extrem de radicale (pentru contextul lor) – precum împrumutarea țăranilor, introducerea votului universal – altele, precum cele comuniste, utopice. Și, de fiecare dată, o perioadă de modernizare a țării s-a încheiat cu un eșec și a deschis drumul unei noi perioade și unui nou set de reforme, care, la rândul său, se încheia, practic, cu un nou eșec.

Cea mai mare parte a istoriei reformelor economice ale tranziției de după comunism nu a constat în introducerea noilor instituții ale economiei moderne de piață, preluate cu ușurință din Occident, ci în combaterea mereu mai ingenioaselor modalități ale societății de a le eluda sau de a le deforma. Grupul social și economic mai avansat în valorificarea reformelor nou-introduse a dispus mereu de poziții avantajoase în a-și maximiza câștigurile prin eludarea esenței reformelor, iar masa cetățenilor nu a beneficiat niciodată de resursele minimale necesare în valorificarea reformelor. În derularea sinuoasă a etapelor reformării, reformatorii nu au putut să asigure condiții egale de „acces la succes” unei largi majorități.

România s-a schimbat mult din 1989 încoace, dar lumea dezvoltată s-a schimbat și mai mult, iar diferențele dintre societatea românească și societatea capitalistă dezvoltată, în ciuda reformelor întreprinse, se pare că au crescut în și mai mare măsură. Important, în acest răstimp, a fost faptul că, societatea românească a îmbrățișat în mod explicit ideea modernizării și a tranziției, ca atare, către modelul european.

Tranzițiile sunt eforturi de schimbare a societăților prin inițiativa grupurilor de politicieni care își propun modernizarea societății pe care o conduc. România a avut parte până acum de numeroase tranziții și nici una dintre ele nu a reușit pe deplin. Ca urmare, România se află, în prezent, în situația de societate slab dezvoltată, iar

distanța față de lumea dezvoltată tinde să se mărească. România are la acest moment însă, prin aderarea la Uniunea Europeană, o oportunitate foarte specială pentru a se moderniza.

Cred că, niciodată în istoria sa milenară, România nu s-a aflat în fața unei șanse mai mari de a intra în lumea dezvoltată. Datorită unei conjuncturi istorice speciale, suntem în situația în care nu numai noi – și, mai ales un grup relativ restrâns de politicieni, intelectuali, actori economici și grupuri sociale – să dorim să construim o Românie modernă și dezvoltată, dar, pentru prima dată, de cel puțin trei sute de ani încoace, și lumea dezvoltată își dorește o Românie modernizată, prosperă și dezvoltată.

Modernizarea societății românești este devansată și susținută de integrare, ceea ce oferă procesului de modernizare a României o șansă unică și un avantaj competitiv excepțional. Căci una este să faci efortul de modernizare mai degrabă singur și în afara lumii dezvoltate și cu totul alte perspective se deschid unei societăți dacă își concentrează eforturile de transformare cu sprijinul lumii dezvoltate și din interiorul acesteia. Cu alte cuvinte, există o diferență majoră între situația în care efortul modernizării este nesuținut și cea în care există un puternic sprijin internațional.

În timpul guvernării PSD, între 2000 și 2004, am reușit ca diferențele dintre societatea românească și cea occidentală să fie diminuate, cel puțin la nivel instituțional. Am ajuns să avem aceleași instituții fundamentale și aproximativ aceleași reguli ale vieții politice, economice și sociale ca și țările dezvoltate, dar realitățile românești continuă să fie uneori cele caracteristice unei societăți înapoiate, subdezvoltate și sărace. Mai mult, clivajele din societate se adâncesc, iar dacă media dezvoltării crește statistic, tot mai mulți români o duc mai rău, în timp ce tot mai puțini o duc mai bine, generând superpolarizare socială. Pornind de la obiectivul strategic al integrării și sprijiniți de decizia politică occidentală, noi am putut parcurge traseul către aderare într-un timp surprinzător de scurt – mai puțin de patru ani de zile. Dar substanța acestei aderări, modernizarea propriu-zisă a României, presupune un proces cu o durată semnificativ mai lungă.

Acum, după aderare, este exact momentul în care România trebuie să facă acea schimbare de direcție dinspre aderare către dezvoltare și modernizare, atât de necesară.

Clasa politică românească nu a reușit să ajungă la un set de valori comune, care să formeze nucleul „dur“ al viitoarelor reforme și evoluții ale României, în jurul căruia să oscileze interesele secundare ale fiecărei grupări politice. Viziunea cu privire la integrare a fost definită și decisă, până acum, de comunitatea internațională, drept condiție a aderării. Dar viziunea cu privire la modernizare nu mai poate fi definită în exterior. Dacă ea nu va aparține politicienilor români și nu va deveni ghidul absolut al guvernărilor următoare, atunci modernizarea va avea loc cel mult ca proces spontan, sub presiunea globalizării (posibilitate îngrijorătoare și cu șanse mici de realizare). O modernizare realizată fără coordonare politică poate fi extrem de costisitoare social și ineficientă economic sau cultural.

Știind toate aceste lucruri și având convingerea că o guvernare orientată spre modernizare este, în acest moment, o obligație a politicienilor români, consider că este de datoria mea să atrag atenția că declanșarea procesului de modernizare trebuie

făcută în cadrul unei politici coerente și transparente. Mă voi strădui, cu toate mijloacele de care dispun, să contribui la declanșarea și derularea acestui proces. Este un proces politic și, prin urmare, are o nevoie indispensabilă de sprijinul cetățenilor, de cooperarea întregii societăți românești, de la societatea civilă și agenții economici, până la administrație, salariații bugetari și reprezentanții capitalului străin.

Perioada de integrare trebuie să asigure finalizarea șansei istorice de a lichida decalajul economic față de statele dezvoltate. Fără a mă număra printre cei ce cred în „miracole economice“, sunt de părere că eforturile de până acum sunt benefice, dar progresele pe care trebuie să le înregistrăm trebuie să se bazeze pe pași fermi, temerari, luați pe calea modernizării României.

Iată cum văd eu, în primul rând, procesul de modernizare a României.

1. Restructurarea instituțională

Uniunea Europeană a transferat și România a acceptat un număr foarte mare de reguli, un „*acquis*“ comunitar deosebit de bogat și de variat. În termeni simpli: avem reguli, cum le aplicăm?

Într-o primă etapă, cred că ar fi utilă **crearea unei structuri centrale unde să se întocmească planuri de măsuri anexe la programele de dezvoltare**, în cadrul cărora să fie elaborate prognoze și strategii prin care să fie monitorizate celelalte instituții cu misiunea și responsabilitatea implementării.

Elementul esențial al restructurării trebuie să fie **reindustrializarea României** care să asigure dezvoltarea durabilă, o creștere economică puternică, implicarea reală a autorității publice, sprijinirea spiritului de inițiativă. În acest sens, propun:

- Realizarea și implementarea unei politici industriale care să pregătească viitorul României pe termen mediu și lung;
- Asigurarea unei creșteri anuale de minim 10% a alocațiilor bugetare destinate inovării și cercetării sau, oricum, alocarea a minim 1,5% din PIB pentru cercetare și dezvoltare.
- Introducerea unui mecanism de sprijin pentru întreprinderi în sensul reducerii nivelului de impozite pentru societățile care reinvestesc beneficiile și mărirea nivelului dacă beneficiul este distribuit acționarilor.

2. Dezvoltarea infrastructurii transporturilor

Este necesară întocmirea unui plan național de amenajare a infrastructurii rutiere, feroviare și fluviale, cu alocarea resurselor bugetare și atragerea de resurse private, un program accelerat, pe priorități, care să atragă și dezvoltarea altor sectoare cu impact direct asupra utilizării forței de muncă și a creșterilor veniturilor acesteia.

Acest program va acoperi mai multe cicluri de guvernare, și ar trebui să cuprindă proiecte majore de importanță națională din care nu pot lipsi:

- Crearea zonelor metropolitane la București și în marile orașe și asigurarea la toate intrările-ieșirile din acestea a unor segmente de 10 – 15 km de profil de autostradă sau ocolire;
- Construirea a cel puțin 3 poduri peste Dunăre, din care unul în zona Galați-Brăila și două pentru zona comună cu Bulgaria;

- Construirea unor tuneluri de mari dimensiuni care să asigure un acces facil către Maramureș sau în alte zone montane;
- Realizarea părții românești a Coridorului European IV (București-Nadlac);
- Construirea Autostrăzii București-Brașov;
- Continuarea lucrărilor la Autostrada Soarelui București-Constanța-Negru Vodă;
- Realizarea Autostrăzii Transilvania (Brașov-Borș);
- Deschiderea lucrărilor la autostrada Moldovei (București-Iași-Suceava);
- Modernizarea rulajului de cale ferată.

3. Dezvoltarea producției de energie electrică

În primul rând, trebuie să îmbunătățim eficiența energetică. Față-n față cu nevoile energetice în creștere, cel mai evident răspuns constă în folosirea energiei mult mai înțelept. Eficiența energetică este o opțiune de tip *win-win* – câștigătoare pentru toți - și deci prezentă ca obiectiv al tuturor guvernelor europene. Potențialul eficienței energetice a fost identificat atât în generare cât și în consum.

În al doilea rând, va trebui să extindem și să diversificăm mixul energetic, prin creșterea capacităților de producție ale centralei nucleare de la Cernavodă. De asemenea, trebuie să ne aplecăm asupra reglementării pieței de energie.

În al treilea rând, trebuie luate măsurile necesare pentru ca populația să aibă un acces cât mai mare la producția de energie ieftină din România. În prezent, doar 16% din energia ieftină produsă în România este accesibilă publicului larg. Acest lucru ar trebui corelat cu aplicarea propriu-zisă a programului de reabilitare termică a blocurilor, prin finanțarea integrală a acestuia din fonduri publice.

Prețul la utilități va fi în anii următori în continuă creștere, iar obiectivul oricărei guvernări responsabile trebuie să vizeze aplicarea acelor măsuri necesare pentru reducerea impactului social al majorării tarifelor.

Nu în ultimul rând, trebuie stimulată utilizarea de energii alternative de către populație.

4. Dezvoltarea serviciilor turistice

Dezvoltarea turismului necesită în mod obligatoriu implicarea statului, prin:

- O politică de amenajare a teritoriului, lipsa acesteia în prezent conducând la apariția de improvizații care compromit condițiile naturale existente;
- Construirea infrastructurii (drumuri, căi de acces), aducerea de utilități (electricitate, telefon, apă, canalizare, gaze) și, nu în ultimul rând, finalizarea procesului de restituire a proprietăților;
- Modernizarea și construirea bazelor sportive și facilităților de agrement, o sursă de sănătate și venituri care pot constitui o ofertă atractivă pentru capitalul privat; necesitatea implicării autorităților statului – la nivel central, dar și local – într-un program național competițional de schi, sporturi nautice, echitație, pescuit sportiv și drumeție.
- Relansarea relațiilor externe în domeniul turismului cu state precum Anglia, Germania, Israel, Belgia, Olanda, Franța, Spania, statele arabe, precum și prin promovarea turismului românesc pe piața asiatică.
- Realizarea unor strategii de promovare a României pe zone turistice: zona litoralului, zona montană, Delta Dunării, zona balneo-climaterică, zona turismului rural, sau a celui cultural.

Realizarea și implementarea unui program național de dezvoltare a serviciilor turistice prin creșterea cât mai rapidă a calității acestora. Programul național de dezvoltare a serviciilor turistice ar trebui să implice autoritățile statului care răspund de conservarea valorilor istorice și culturale, ca și pe cele care au competență în domeniul turismului balneo-climateric și medical, cu o promovare corespunzătoare a turismului românesc peste hotare. Totodată, un astfel de program național trebuie să-și propună cu prioritate atragerea turiștilor români, în condiții convenabile de prețuri și servicii. Creșterea turismului trebuie să aibă permanent ca obiectiv crearea cât mai multor locuri de muncă pentru români și generarea unor nucleuri de prosperitate în cât mai multe regiuni și localități ale țării.

5. Modernizarea agriculturii și dezvoltarea rurală

Statul trebuie să încurajeze, printr-o legislație corespunzătoare, desfășurarea activității în agricultură pe suprafețe mai mari, prin forme asociative, cu păstrarea proprietății individuale.

În agricultură trebuie intervenit urgent, prin acțiuni relativ simple, cu efect major, dar cu anumite riscuri pentru clasa politică. În acest domeniu, următoarele măsuri ar putea fi avute în vedere:

- sprijinirea agricultorilor pentru a face față reglementărilor europene și susținerea concretă a acestora pentru a practica o agricultură modernă și cât mai profitabilă;
- instruirea și susținerea producătorilor agricoli pentru o cunoaștere și înțelegere cât mai bună a normelor europene, cu ajutor pentru aplicarea acestora;
- finalizarea imediată a retrocedărilor, prin fixarea unui termen limită de timp și prin implicarea în acest proces a autorităților statului;
- promovarea conceptului de „agricultură industrială”, printr-un program de concentrare a exploatațiilor agricole și de utilizarea în fermele agricole de angajați cu atribuții diferite de cele ale proprietarului;
- aplicarea unor pârghii fiscale penalizatoare pentru operatorii de *retail* (supermarketuri, etc.) care nu utilizează pentru distribuție produse agro-alimentare standardizate din România;
- utilizarea fondurilor existente (bugetare și europene) pentru amenajarea drumurilor, dezvoltarea unor sisteme moderne de irigații, construirea de baterii de silozuri, împădurirea terenurilor, sprijinirea culturilor eficiente și cu posibilități de industrializare masivă (plante pentru combustibili neconvenționali, viticultura, pomicultura, creșterea animalelor pentru o industrie modernă de preparate din carne și lapte);
- aplicarea neîntârziată a legislației UE, în vigoare și în România, privind securitatea alimentară și comercializarea produselor agricole, prin legalizarea fiscală a acestei activități aplicându-se impozite pe proprietate și pe veniturile realizate;
- dezvoltarea unui sistem de asigurări, cu atât mai necesar în contextul unor modificări climatice evidente (creșterea riscului calamităților sau a fenomenelor care pot conduce la compromiterea recoltelor).

6. Protejarea eficientă a mediului înconjurător

Ca un prim pas pentru combaterea încălzirii globale, în domeniul energetic, va trebui să se pună, cu adevărat, în aplicare *Strategia energetică europeană*, precum și cea națională, care să asigure creșterea ponderii energiei alternative în ansamblul producției energetice.

Principalele priorități în asigurarea mediului înconjurător și în realizarea programului de „tranziție” pot fi:

- consolidarea cadrului instituțional în domeniul mediului, armonizat cu cel al UE și asigurarea resurselor materiale, financiare și umane;
- asigurarea fondurilor necesare realizării investițiilor pentru protecția mediului;
- integrarea protecției mediului înconjurător în politicile regionale și sectoriale de dezvoltare, cu prioritate a creșterii capitalului de mediu regenerabil la nivel local;
- sporirea capacității de atragere și utilizare a fondurilor comunitare precum și a fondurilor de coeziune și structurale;
- apărarea împotriva calamităților naturale și a accidentelor precum și sporirea capacității de prevenire, control și intervenție; strategii specifice, cu acțiune urgentă, dar și pe termen mediu și lung, pentru prevenirea inundațiilor și combaterea efectelor secetei în zonele expuse
- susținerea sistemelor integrate de management al mediului;
- promovarea parteneriatelor de tip public-privat, a responsabilității corporaționale;
- lărgirea categoriilor de fapte ce constituie infracțiuni de mediu și utilizarea unor pedepse penale sau administrative de muncă în folosul comunității;
- promovarea utilizării energiei regenerabile și utilizarea durabilă a resurselor naturale;
- protecția ecosistemului complex Dunăre-Deltă-Marea Neagră, incluzând măsuri de reconstrucție ecologică;
- creșterea cât mai rapidă a gradului de acces la apa potabilă și salubritate, prin finalizarea la nivel național a tuturor lucrărilor de alimentare cu apă și canalizare.
- realizarea cât mai rapidă a unor strategii clare pentru comunitățile urbane care suferă (sau se află în pericolul de a suferi) de pe urma poluării, fie industriale, fie datorate traficului auto.
- programe masive de împăduriri și plantări de spații verzi pentru îmbunătățirea calității aerului și prevenirea creșterii gradului de poluare.
- programe de protejare a populației împotriva îmbolnăvirilor provocate de poluare.

7. Valorificarea resurselor umane

Perioada de preaderare la UE a avut un impact semnificativ asupra forței de muncă din România. Sunt aprecieri diferite privind deplasarea forței de muncă din România către țările din vestul continentului.

Fenomenul migrației forței de muncă, în afara veniturilor aduse de românii care lucrează în altă țară, creează unele avantaje indirecte:

- schimbarea mentalității față de muncă și nivelul pretențiilor de trai;
- punerea la zi a performanțelor pregătirii acestora cu tehnologiile practicate în țările dezvoltate.

Dacă pentru marea majoritate a țărilor Uniunii Europene important este numărul de persoane și pregătirea acestora, pentru economia românească important este, în primul rând, nivelul pregătirii.

Este general recunoscut că o forță de muncă performantă, cu o mentalitate modernă, o pot avea numai oamenii cu o cultură solidă. Din acest motiv, cred că programele de învățământ trebuie să urmărească realizarea acestui obiectiv major.

Investiția majoră în educație trebuie să fie o prioritate absolută. Aceasta înseamnă atât creșterea imediată a calității infrastructurii școlare pe toată suprafața României (și cu prioritate în zona rurală), cât și asigurarea accesului cât mai multor copii la sistemul de învățământ, prin sprijin direct acordat familiilor. De asemenea, este nevoie de investiție în pregătirea și condițiile de muncă ale cadrelor didactice, dar și de măsuri aplicate punctual, precum: un sistem de burse pentru împiedicarea abandonului școlar la nivel liceal (care a ajuns la procente semnificative în mediul rural), printr-un sistem de burse integrat - liceu și facultate - pentru tinerii din familiile cu venituri scăzute, astfel încât aceștia să aibă perspectiva continuării studiilor, sau realizarea unui sistem amplu de școli tip internat, atât la nivel gimnazial cât și liceal, mai ales pentru copiii din zonele izolate.

Cred că autoritățile statului responsabile pentru programele de educație trebuie să-și revizuiască în totalitate concepția, atât pentru perioada de educare prin școală, precum și în ceea ce privește formarea profesională a adulților. **Ar trebui ca cel puțin 80% din populația activă să fie cuprinsă periodic într-un program de pregătire.** Aceasta ar conduce nu numai la performanță, ci și la stoparea unor fenomene sociale negative, cheltuielile aferente fiind mult mai mici decât cele generate de faptele sociale produse de un segment al populației cu un nivel scăzut, necorespunzător de instrucție. Alături de reforma educației (inclusiv a asigurării competențelor cheie definite la nivel UE) și a formării profesionale pe toată durata vieții nu ar trebui pierdut din vedere dezvoltarea spiritului antreprenorial și sănătatea publică.

8. Creșterea productivității și îmbunătățirea eficienței muncii

Pornind de la studiile de specialitate, și de la presiunea exercitată de angajați pentru creșterea salariilor, având ca țintă atingerea nivelului din țările UE, formula prin care se corelează creșterea salarială nu poate depăși 75% din creșterea inflației, la care se adaugă creșterea productivității. Aceasta înseamnă că singurul parametru asupra căruia trebuie acționat este productivitatea, deoarece creșterea salariilor, precum și scăderea inflației sunt inevitabile. Va trebui stimulat interesul companiilor să investească în formarea profesională a propriilor angajați, aceasta fiind una dintre căile pentru creșterea productivității muncii, și, pe cale de consecință, a veniturilor celor aflați în câmpul muncii.

9. Siguranța contribuabilului și a proprietății

Situația actuală indică o insecuritate majoră a cetățeanului și a persoanelor juridice private și o protecție legiferată pentru funcționarii publici și persoanele juridice la care statul își exercită controlul, în timp ce în domeniul proprietății, cea publică este abandonată și jefuită, iar proprietatea privată dobândită ilicit este protejată nejustificat.

Soluția pentru care militez în scopul rezolvării acestei situații este implicarea cetățeanului sau a contribuabilului ca observator în structurile care au misiunea de a asigura responsabilitatea acestor structuri, în primul rând față de contribuabil. Un rol deosebit trebuie să fie acordat luptei contra violenței, în special a celei din instituțiile de învățământ, utilizarea tuturor mijloacelor pentru reintroducerea civilizației în locurile comune, întărirea efectivelor care să asigure securitatea zilnică, sporirea alocațiilor bugetare pentru protejarea victimelor violenței sub orice formă.

10. Competitivitatea producției

Competitivitatea în domeniul producției desparte economia românească de economiile concurente din statele UE și se reflectă direct în condițiile sociale, în indicatorii

macroeconomici și în ritmurile de dezvoltare care ar trebui să conducă la reducerea decalajelor.

Rolul statului în sprijinul creșterii competitivității ar trebui orientat, în limitele atribuțiilor sale, în două direcții:

1. Crearea unui mediu concurențial apropiat de cel existent în celelalte economii din țările membre UE, ceea ce înseamnă îmbunătățirea sectorului public; stabilitate în domeniul legislației fiscale, patrimoniale și juridice; desființarea verigilor ineficiente create, prin legislație, între instituțiile controlate de stat și mediul de afaceri. Susțin ideea desființării legăturii între funcționarul public ca persoană și el drept contribuabil. Deși s-a promovat mult ideea neimplicării statului, acesta este încă foarte mult implicat în direcția menționată.

2. Eliminarea monopolurilor provenite din transformarea economiei centralizate de stat într-o economie privată care înlătură efectele concurenței, prin poziții de monopol sau poziții dominante pe piață ale unor structuri administrative sau economice (de ex.: distribuția de gaz și energie electrică, televiziunea prin cablu, transportul de persoane pe calea ferată, serviciile comunale de utilități, servicii de verificare și control, securitate industrială ș.a.).

Acțiunea ar putea fi orientată în două direcții:

- stimularea apariției de structuri concurențiale;
- modificarea actualei legislații a autorităților de reglementare care să confere acestora atributul promovării concurenței, să le scoată din poziția de susținători ai monopolurilor și să le plaseze în poziția de protectori ai drepturilor consumatorului.